

Verlegen met een dood lichaam

beeld novum / Erald van der Aa

19 mei 2015, 17:00
Stephan Bol

Veel Nederlanders zijn verlegen met de dood. Het verlies van rituelen wordt gecompenseerd met vlekkeloze uitvaarten.

Het is tijd dat we weer écht praten over de dood, vindt Loes Rooijackers. Met de begrafenisondernemer, maar liefst al op de basisschool.

Nijmegen

'Leg mij maar in een sinaasappelkistje.' Jonge mensen benoemen met dergelijke uitspraken vaak hun onverschilligheid ten opzichte van de dood. Maar als een overlijden een familie echt treft, moet de uitvaart tot in de puntjes verzorgd zijn. 'Bij een noodzakelijke handeling als het overtillen van bed naar kist, kun je niet voorzichtig genoeg zijn. Als de ruimte krap is en het hoofd klappt net iets te hard op de brancard, zie je de nabestaanden verkrampen', zegt Loes Rooijackers-Jeuken, uitvaartondernemer en docent uitvaartzorg.

Nederlanders zijn steeds meer verlegen met de dood en met het omgaan met het lichaam van de overledene. Rituelen vanuit de kerk en lokale traditie hebben voor velen afgedaan, maar hoe vervang je die? Zo'n 120 wetenschappers en werkenden in de uitvaartbranche denken vandaag op de Radboud Universiteit Nijmegen na over die vraag. Het symposium is georganiseerd door de vorig jaar opgerichte Funeraire Academie, waarin wetenschappers en deskundigen nadenken over nieuwe rouwrituelen.

In reactie op het wegvallen van rituelen – spiegel afdekken, klok stilzetten, gordijnen dicht – werd steeds meer gehoor gegeven aan de wens de dood op afstand te houden. Zo veel mogelijk taken zijn uitbesteed aan professionals. 'Daarin zijn we doorgeslagen', stelt Rooijackers. 'Alles wordt een issue, tot de juiste kleur ballonnen bij de kist.'

Het probleem is volgens haar dat er niet over de dood wordt gesproken. 'Als het overlijden een feit is, willen we de begrafenis of crematie zo snel mogelijk achter de rug hebben. Rouwen komt daarna wel. Maar zo ontloopt je de confrontatie en na de begrafenis valt er een gat. We bedenken fantastische nieuwe rituelen voor tijdens de uitvaart, die werken ook wel. Maar na de begrafenis ontbreekt het aan rituelen die je bijvoorbeeld in de kerk nog wel vindt, zoals bij Allerzielen.'

uitvaart begeleiden

Begrafenisondernemers moeten uitvaarten meer begeleiden, in plaats van verzorgen, zegt Rooijackers. Doorvragen naar wensen, verwachtingen en verlegenheid helpt een familie volgens haar meer, dan haar direct alle zorg uit handen nemen. Nabestaanden kunnen bijvoorbeeld weer betrokken worden bij het opbaren van een geliefde en het hele proces tot de begrafenis. 'Door fysiek contact ervaar je de realiteit van de dood, dat helpt om het verlies in te passen in je leven.'

Om dat gesprek te kunnen voeren, moet de dood weer bespreekbaar worden, stelt de docent uitvaartzorg. Ze pleit voor meer aandacht voor het gesprek rond overlijden in de medische zorg. 'Maar de grootste taak ligt in het onderwijs. Drugs, veilig vrijen, alles is bespreekbaar, maar de dood komt niet aan bod.' Ook bij een uitvaart kunnen kinderen veel jonger betrokken worden dan nu vaak gebeurt. 'Een vierjarige kun je best laten kijken naar een overledene, als je hem maar begeleidt.'

Vroeger werden kinderen eerder met de dood geconfronteerd. 'In grote gezinnen overleed soms een kind en mensen werden minder oud. De dood hoorde er meer bij dan tegenwoordig.'

Patholoog-anatoom Frank van de Goot noemt de manier waarop Nederlanders met overledenen omgaan 'hopeloos'. 'De dood is vreemd terrein geworden, maar hoort onlosmakelijk bij het leven.'

Volgens Van de Goot is er sprake van selectieve rouw, vaak omdat dit sociaal wenselijk is. 'Elke dag worden mensen anoniem gecremeerd en huilt niemand over hen, terwijl we bij het neergestorte vliegtuig MH17 in de rij staan om onze rouw te uiten. Daarin zijn we echt te ver doorgeschoten.'

respectvol

De ophef rond het publiekelijk tonen van identificatiefoto's van lichamen van slachtoffers van de ramp door fysisch antropoloog George Maat is volgens Van de Goot tekenend. Hoewel het fout was wat Maat deed, is de duiding 'respectloos' die eraan werd gehangen veel te zwaar. Volgens hem gaat de medisch wetenschap juist uiterst respectvol om met menselijke resten. 'We moeten het verschil weer leren tussen een lijk en een dode. Een lijk is niet meer dan materie. Een dode is een persoon die niet meer is.' Als mensen beide los van elkaar gaan zien, komt er ook meer ruimte voor postmortaal onderzoek. 'We weten nog te weinig waaraan mensen sterven. Dat komt mede door angst in de medische wereld om nabestaanden met lastige vragen te confronteren. Terwijl de geneeskunde veel kan leren van de doden. Van die taboes moeten we af.' <

Copyright © 2015 Nederlands Dagblad, gerealiseerd door [Liones](#)